

รายงานการประชุม
คณะกรรมการวิชาการครั้งที่ ๒/๒๕๖๐
วันจันทร์ที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.
ณ ห้องประชุมสุทธิพร จีระพันธุ์ ส.ป.ก. ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ

.....

คณะกรรมการผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายสมปอง อินทร์ทอง	เลขาธิการ ส.ป.ก.	ประธานคณะกรรมการ
๓. นายวรภพ ช้วนบุญล	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย	คณะกรรมการ
๔. นางสาวธิดา ลิ้มประภา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง	คณะกรรมการ
๕. นางสาววนิดา ธารถวิล	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน	คณะกรรมการ
๖. นางสาวศิริรัตน์ โชติเลอศักดิ์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๗. นางสาวรุ่ง ตันติไวยพจน์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการแผนที่ และสารบบที่ดิน	คณะกรรมการ
๘. นางนิภาพร ชีบังเกิด	ผู้แทนผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร	คณะกรรมการ
๙. นายอชิเมศร์ วงศ์ฤทธิ์เจริญ	ผู้แทนผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่	คณะกรรมการ
๑๐. นายวันชัย ศุภเบญจกุล	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๑๑. นางเยาวนิจ เพ็ชรน้ำเขียว	ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๑๒. นายอเนก อารังมาศ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน	คณะกรรมการ
๑๓. นางดารณี ชนะชนม์	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔. นางอาทิตย์ยา พองพรหม	ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๕. นางสุนทรี ศักดิ์ประชาวุฒิ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖. นางสาวเกตุร แม่ทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

๑. นายพงษ์พิเชษฐ แก้วเอี่ยม	หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก.	ติตราชการ
๒. นายเจริญชัย พรธรรณภาพ	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี	ติตราชการ

คณะกรรมการตรวจผลงานวิชาการ

๑. นายวีระชัย นาควิบูลย์วงศ์
๒. นายฉลอง มณีโชติ
๓. นางรัชดา เพชรรัตน์
๔. นายเกียรติยศ ทรงสง่า

ที่ปรึกษา ส.ป.ก.
รองเลขาธิการ ส.ป.ก.
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

ผู้เข้าร่วมประชุม

- ๑) นายศุภมิตร ศรีวัฒนชัย
- ๒) นายกมล เรืองเดช
- ๓) นายประเสริฐ กองสง
- ๔) นางสาวอารีวรรณ แซ่ตระกูล
- ๕) นางสาวธีระดา นิลไชย
- ๖) นางสาวอนุสรณ์ มุลป้อม
- ๗) นางสาวกานดา ศากยะโรจน์
- ๘) นางสาวเยาวลักษณ์ แก้วยอด
- ๙) นายณัฐพล ขานหมัด
- ๑๐) นางสาวณัฐวดี ลาจันต์
- ๑๑) นายธิตินันท์ ศรีภมร
- ๑๒) นางณิชากรีย์ เพิ่มพิพัฒน์
- ๑๓) นายณกมล มนตรี
- ๑๔) นายวิสุทธิ์ เลิศไกร
- ๑๕) นายปราโมทย์ จิตต์สกุล
- ๑๖) นายทวี คงมั่น
- ๑๗) นายอัศวิน วัฒนธีรธรรม
- ๑๘) นางสาวขวัญฤกษ์ จันทน์หอม
- ๑๙) นางสาวสิริจิตรา ฤกษ์บ้าย
- ๒๐) นางพรทิพย์ เรือนทิพย์
- ๒๑) นางสาวชุติมณฑล สิงห์เสนี

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
พนักงานจ้างเหมาบริการฝ่ายบริหารทั่วไป
พนักงานจ้างเหมาบริการด้านวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
วิศวกรการเกษตรชำนาญการพิเศษ
วิศวกรการเกษตรชำนาญการ
วิศวกรการเกษตรปฏิบัติการ
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
พนักงานจ้างเหมาบริการฝ่ายบริหารทั่วไป
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
เจ้าพนักงานสถิติชำนาญงาน
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

เริ่มประชุมเวลา ๐๙.๐๐ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

การประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๐

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ

ครั้งที่ ๑/๒๕๖๐ วันพุธที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

ประธานคณะกรรมการ แจ้งที่ประชุม หากมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมหรือมีการแก้ไขแจ้งได้ที่

ฝ่ายเลขานุการ

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุม

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อทราบ

-ไม่มี-

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเพื่อพิจารณา

เรื่องที่ ๔.๑ เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นผลงานวิจัย จำนวน ๒ เรื่อง

๔.๑.๑ ประเภทเอกสารวิจัย ๒ เรื่อง

๑. การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานจัดที่ดินในโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

โดย นางสุนทรี ศักดิ์ประชาวุฒิ

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ

นายทรงวุฒิ ม่วงเจริญ

จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัย

กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน

วัตถุประสงค์การศึกษา

๑) เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานจัดที่ดิน โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ของ ส.ป.ก. จังหวัด

๒) เพื่อค้นหาสภาพปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานจัดที่ดิน โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

๓) เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานจัดที่ดิน โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑) เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการดำเนินงานจัดที่ดิน โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ ของ ส.ป.ก. จังหวัด

๒) เพื่อค้นหาสภาพปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานจัดที่ดินโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

๓) เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานจัดที่ดิน โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานจัดที่ดินโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑) ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ของ ส.ป.ก. จังหวัดที่มีการจัดที่ดินให้เกษตรกรรุ่นใหม่เข้าทดลองทำประโยชน์ชั่วคราวในพื้นที่รองรับ ครอบคลุมทั้ง ๔ ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

๒) ขอบเขตประชากร แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ ผู้บริหาร ส.ป.ก. ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาถ่ายทอดเทคโนโลยี เจ้าหน้าที่ส่วนกลาง ปฏิรูปที่ดินจังหวัด และเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และการปฏิรูปที่ดิน และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ ส่วนที่ ๒ ได้แก่ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่ยังคงทำประโยชน์อยู่ในพื้นที่

ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ (๑) หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการจัดที่ดินให้เกษตรกรรุ่นใหม่ ส.ป.ก. กำหนด และนำไปปฏิบัติในแต่ละจังหวัด (๒) ความคิดเห็นต่อการดำเนินการจัดที่ดินโครงการ เช่น หลักเกณฑ์ ขนาดพื้นที่รองรับ รายแปลง ลักษณะของการจัดแปลงรองรับ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การประเมินผล ฯลฯ และการสนับสนุนต่างๆ ทั้งจาก

เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัด และเกษตรกรรุ่นใหม่ (๓) การค้นหาและวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนแนวทางการแก้ไข เพื่อเสนอเป็นแนวทางการดำเนินงานโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ต่อไป (๔) การเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานจัดที่ดินในโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ระยะเวลาดำเนินงาน

เดือนตุลาคม ๒๕๕๗ ถึง มีนาคม ๒๕๖๐

วิธีการศึกษา

การศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานจัดที่ดิน โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

๑) **พื้นที่ศึกษาและกลุ่มเป้าหมาย** สำหรับพื้นที่ศึกษาคอปกคลุมทั้ง ๔ ภาค ๑๕ จังหวัด คือ ภาคเหนือ ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ เพชรบูรณ์ และนครสวรรค์ ภาคกลาง ได้แก่ ชัยนาท ลพบุรี สระบุรี กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง และจันทบุรี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ นครพนม กาฬสินธุ์ และภาคใต้ ได้แก่ สุราษฎร์ธานี ส่วนกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ประกอบด้วย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการ และการดำเนินงานโครงการ ดังนี้

- (๑.๑) ผู้บริหาร ส.ป.ก. ได้แก่ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. และปฏิรูปที่ดินจังหวัด ๕ ราย
- (๑.๒) เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๑ ราย
- (๑.๓) เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัด ได้แก่ ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และการปฏิรูปที่ดิน และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการฯ ๑๕ จังหวัด จำนวน ๑๗ ราย
- (๑.๔) เกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวน ๑๐๓ ราย ที่ยังคงทำประโยชน์อยู่ในพื้นที่

๒) **การเก็บรวบรวมข้อมูล** มี ๒ แบบ คือ (๑) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ประสานการสนับสนุนจาก ส.ป.ก. จังหวัด เพื่อขอข้อมูลโครงการเพิ่มเติม ตลอดจนมีการสังเกตเพื่อตรวจสอบสภาพทั่วไปของพื้นที่ พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ส.ป.ก.จังหวัดที่รับผิดชอบโครงการพร้อมทั้งเกษตรกรรุ่นใหม่ และ (๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ศึกษาหลักเกณฑ์ ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานจัดที่ดินโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตปฏิรูปที่ดิน จากคู่มือ การปฏิบัติงานโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จัดทำโดยกลุ่มพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี ตลอดจนศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ รายงานการวิจัย จากห้องสมุด หน่วยงานภาครัฐ และเว็บไซต์ (Internet Website) แผนที่โครงการฯ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓) **การวิเคราะห์ข้อมูล** การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพจากการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำเสนอบทวิเคราะห์โดยการพรรณนา และอธิบายความ ทั้งนี้ใช้ภาพถ่าย ตาราง ประกอบการอธิบาย ซึ่งประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูล คือ (๑) วิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานจัดที่ดินในแต่ละขั้นตอนของโครงการสร้าง และพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ตั้งแต่การเตรียมพื้นที่รองรับ ระเบียบ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานจัดที่ดิน การติดตามประเมินผล ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกษตรกรรุ่นใหม่ประสบ (๒) วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของการดำเนินงานจัดที่ดินโครงการ (๓) แนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานจัดที่ดินโครงการให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ส.ป.ก. จังหวัดทั้ง ๑๕ จังหวัด มีการดำเนินงานจัดที่ดินโครงการ ตามคู่มือการปฏิบัติงานโครงการ ถึงแม้ว่าจะมีบาง ส.ป.ก. จังหวัด ที่ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานในบาง

ขั้นตอนเพื่อให้มีความเหมาะสมในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น แต่ก็ยังคงยึดหลักการปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานโครงการ ซึ่งมีขั้นตอนหลักๆ ๖ ขั้นตอน ประกอบด้วย

๑. การจัดหาและเตรียมความพร้อมของพื้นที่รองรับ
๒. การประชาสัมพันธ์ และรับสมัครผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ
๓. การนำผู้เข้ารับการอบรมดูพื้นที่รองรับ
๔. การทดลองเข้าทำประโยชน์ในที่ดินรองรับในเขตปฏิรูปที่ดินชั่วคราวรายแปลง
๕. การติดตามและประเมินผลเกษตรกรรุ่นใหม่
๖. การพิจารณาขอเอกสารสิทธิการเข้าทำประโยชน์ตาม พ.ร.บ. การปฏิรูปที่ดินเพื่อ

เกษตรกรรม

ลักษณะการจัดที่ดิน แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ (๑) แปลงรวม ทำประโยชน์ร่วมกัน (๒) รายแปลง มี ๒ รูปแบบ คือ ที่อยู่อาศัยกับแปลงเกษตรอยู่แปลงเดียวกัน และที่อยู่อาศัยกับแปลงเกษตรแยกกัน **พื้นที่รองรับรายแปลง ๑ - ๑๐ ไร่** ขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่แปลงว่างที่จังหวัดมี หรือวัตถุประสงค์ของการใช้ประโยชน์ที่ดิน **การปรับสภาพพื้นที่** ในบางพื้นที่ที่มีการปรับสภาพพื้นที่ก่อนที่เกษตรกรจะเข้าทดลองทำประโยชน์ชั่วคราว แต่ยังไม่ครอบคลุมทั้งพื้นที่โครงการ ส่วนใหญ่เกษตรกรจะเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการปรับพื้นที่เอง **สภาพพื้นที่โครงการ (๑)** เป็นที่ลอนลาด ถึงที่ลาดชัน และ(๒) ที่ราบ/ที่ราบลุ่มต่ำ **สภาพดินพื้นที่โครงการ (๑)** ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (ต่ำถึงปานกลาง) เป็นดิน ๓ ประเภท คือ ดินร่วนปนทราย ดินเหนียว และดินลูกรัง (๒) ดินมีปัญหา คือ ดินดาน ดินเปรี้ยว ดินเค็ม (๓) การระบายน้ำเร็ว ค่อนข้างเลวถึงปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

๑. คุณสมบัติของผู้สมัครผู้เข้าร่วมโครงการ ไม่ควรมีการกำหนดอายุ และวุฒิการศึกษาของผู้สมัคร ควรดูที่ความตั้งใจ และความมุ่งมั่นมากกว่า ถ้าต้องมีการกำหนดอายุ และวุฒิการศึกษา ผู้สมัครควรมีอายุขั้นต่ำ ๒๐ ปี และไม่ควรมากกว่า ๖๐ ปี และจบการศึกษาอย่างน้อย ป. ๔ หรือแค่อ่านออกเขียนได้ หรือ ม.๓

๒. การเตรียมพื้นที่รองรับรายแปลง ควรมีความเหมาะสมสำหรับการทำเกษตร มีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ น้ำ ไฟฟ้า ถนน มีการบุผังแบ่งแปลง มีแนวเขตให้ชัดเจน ขนาดพื้นที่รองรับรายแปลงควรจัดให้ตั้งแต่ ๑ - ๑๐ ไร่ ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ ลักษณะการจัดที่ดิน มี ๒ รูปแบบ คือ แปลงที่อยู่อาศัยอยู่แปลงเดียวกัน และแปลงเกษตรและแปลงที่อยู่อาศัยแยกกัน พร้อมทั้งควรมีที่พักชั่วคราวรองรับเกษตรกรรุ่นใหม่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยโอกาสต่อไป ควรมีการศึกษา ถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาพื้นที่ที่ประสบผลสำเร็จในการจัดที่ดิน และพัฒนาเกษตรกร กรณีพื้นที่ได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ดี เพื่อเป็นตัวอย่างในการพัฒนาพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน และเพื่อพัฒนาเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนต่อไป

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นายฉลอง มณีโชติ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการศึกษา ปัญหา ข้อเสนอแนะครอบคลุมแล้ว บางเรื่องก็รู้สึกว่าเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข เช่น การจัดพื้นที่ การจัดให้เกษตรกรรุ่นใหม่ในฐานะผู้ถือครองเดิมเป็นอำนาจ คปอ. คปจ.เดิม (ส.ป.ก. โดนฟ้อง และเคยแพ้คดีในศาลปกครองกลาง) อดีต ลธก. เคยให้สำนักกฎหมายไปศึกษาว่าจะเสนอเป็นระเบียบ หรือ มติ คปก. เข้าปีที่ ๒ แต่ยังศึกษาไม่แล้วเสร็จ

ปัญหาที่เสนอมาควรเสนอเป็นโมเดล กระบวนการมีขั้นตอนอะไรบ้าง แต่ละกระบวนการใครควรทำอะไร ควรให้ คปจ.รับรู้ตั้งแต่แรก เกษตรกรรุ่นใหม่กระบวนการเดินไม่ต่อเนื่อง ทุกสำนัก/กอง จะร่วมตรงไหน หน่วยงานข้างนอกจะเข้าร่วมตรงไหน ควรออกแบบ

วัตถุประสงค์ของโครงการ คือ ให้คนหนุ่มสาวเข้าร่วม ให้เขาคิดวิเคราะห์วางแผนกำหนดอาชีพให้เหมาะสมกับสภาพตลาด สภาพชุมชน จัดการได้อย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่ เป็นต้นแบบได้ จังหวัดมักจะให้ความสำคัญรองลงมาเพราะไม่ใช่ตัวชี้วัด ควรเขียนโมเดลว่าเชื่อมโยงกันอย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ ทำให้ครบวงจร ตัวอย่างเช่น จังหวัดระยองเกษตรกรเพาะเห็ด ปลุกผักไฮโดรโปนิคส์ มีการคิดนวัตกรรมใหม่ตลอดเวลา มีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มีช่องทางการตลาด พอมีคู่แข่งก็คิดนวัตกรรมใหม่ เช่น ทำชาลาเปาเห็ดขอน อีกทั้งเกษตรกรสามารถเป็นวิทยากรประจำของ กศน. มีคนมาศึกษาเรียนรู้

นายอเนก อารมมาศ ผชช.ด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า กรอบแนวคิดไม่ได้ศึกษาประสิทธิภาพประสิทธิผล ถ้าจะตัดออกเหลือแค่แนวทางทำให้โครงการมีประสิทธิภาพ ถ้าเราเขียน SWOT อยากให้เพิ่มในการทบทวนวรรณกรรม SWOT กับ TOWS MATRIX (วิธีการ) ผลการศึกษาข้อ ๓ แนวทางยังไม่ชัด โดยต้องได้ข้อมูลจากที่ไปสอบถามจังหวัดมา และวิจารณ์ด้วยความคิดของผู้วิจัยเทียบกับทฤษฎี

ลธก. ส.ป.ก. ประธานในที่ประชุม : ได้ตั้งข้อซักถามว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มี ๓ ประเภทใช่หรือไม่ ก่อนจบโครงการเขามีประเมินหรือไม่ และถ้ามีทำไมจึงยังมีปัญหาเรื่องความมุ่งมั่นตั้งใจ ซึ่งผู้วิจัยได้ตอบข้อซักถามดังกล่าวว่า พื้นที่ฝึกปฏิบัติกับพื้นที่ซึ่งเกษตรกรต้องเข้าไปอยู่จริงมีความแตกต่างกันมาก **ประธานฯ ในที่ประชุม** ได้ให้ข้อคิดเห็นต่อไปว่า จุดเริ่มต้นของโครงการมาจากเกษตรกรเป็นพระเอก ระเบียบ พื้นที่เจ้าหน้าที่ เป็นตัวประกอบเป็นแค่เครื่องมือที่ทำให้โครงการนี้สำเร็จ มีปัญหาที่แก้ไขไปไม่น่าจะยากหากเจ้าหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน ผู้วิจัยตอบข้อซักถามดังกล่าวว่าจากการสอบถามเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด และเกษตรกรบางรายส่วนใหญ่ที่เข้ามา คือ ต้องการที่ดิน และพอเกษตรกรเข้ามาทำประโยชน์แล้วยังขาดการประเมินผลจากเจ้าหน้าที่ ประกอบกับการเดินทางค่อนข้างลำบากทำให้ไม่สะดวก

ประธานฯ ในที่ประชุม : เห็นด้วยกับการสัมภาษณ์เกษตรกรก่อนเข้าโครงการ ลงลึกกว่าเขาคิดอย่างไร ทำไมจึงคิดอย่างนั้น ที่ผ่านมามีอะไรบ้าง เพื่อดูหลักการปฏิบัติของเขาว่าสอดคล้องกับความคิดเขาหรือไม่ ถ้าคิดทำอีกอย่างอาจต้องทบทวนว่าจะให้เข้าโครงการหรือไม่ คนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการอาจต้องมีระบบรองรับว่าจะทำอย่างไรกับเขาต่อไป

ดร.วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์ ที่ปรึกษา ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า หลักการและเหตุผลยังไม่ชัดเจนว่าทำไมศึกษาเรื่องนี้ กรอบแนวคิดผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจคำจำกัดความของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ชัดเจน ยังไม่มี Review ที่ชัดให้เกิดประโยชน์ และสร้างความเข้าใจแก่นักวิจัย ต้องมียุทธศาสตร์การทำ Smart Farmer กรอบแนวคิดมีปัจจัยอะไรบ้างที่จะทำให้เกษตรกรเหล่านี้อยู่ในที่ดินได้ ซึ่งไม่ใช่แค่ทางกายภาพเพียงอย่างเดียว เช่น ตัวเกษตรกร องค์กรความรู้ ถ้าเรามีกรอบแนวคิดชัดเจน ผู้วิจัยจะไม่หลงไปกับปัจจัยที่แทรกเข้ามา ในช่วงเก็บข้อมูล เช่น ทำไมต้องจำกัดอายุ ผลิตวัตถุประสงค์ Definition ของ Smart Farmer ผู้วิจัยต้องทบทวนกรอบแนวคิดเกษตรกรรุ่นใหม่ กระบวนการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ชัดเจน เรื่องการจัดที่ดินมีรูปแบบมากมาย ไม่ใช่เพียงการหาพื้นที่ว่าง ณ วันนี้มีคนลักลอบขายที่ดิน แอบให้เช่า จะใช้ตรงนี้เป็นประโยชน์ในการจัดที่ดินให้เกษตรกรรุ่นใหม่อย่างไร ไม่ใช่แค่เสนอว่าพื้นที่มีข้อจำกัดทางกายภาพจะทำให้ท่านบอกข้อเสนอแนะในการจัด

ที่ดินที่แก้ปัญหาได้จริง จำเป็นต้องสร้างกรอบแนวคิดให้ชัดเจนกว่านี้ ข้อมูลที่ได้ศึกษาไปแล้วก็นำมาประกอบว่าเราจะเดินไปข้างหน้าได้อย่างไร

ดร.เกียรติยศ ทรงสง่า ผู้อำนวยการกลุ่มติดตามและประเมินผล : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า หัวใจของเรื่องนี้มี ๓ ส่วน คือ (๑) การประชาสัมพันธ์ สมัยก่อนเปิดกว้าง แต่มีข้อจำกัดเรื่องอ่านออก เขียนได้ อายุ (๒) โครงสร้างพื้นฐาน แทบไม่ได้มีการพัฒนาเลย (๓) เกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ครบแล้วแต่บางจังหวัดยังไม่ได้จัดพื้นที่ให้เขา บางจังหวัดแจกไปแล้ว หลายจังหวัดเกษตรกรอยู่ ๕ ปี แต่ไม่มีสิทธิใดๆ เรื่องนี้เป็นปัญหาหลัก

ในการศึกษารั้งนี้ เข้าใจว่าผู้วิจัยไปศึกษาปัญหา ที่ผู้วิจัยไปศึกษาเป็นหลักสูตรการสร้างผู้นำ หลักสูตรเกษตรกรยั่งยืนไม่น่าเป็นห่วงเพราะเขามีที่ดินอยู่แล้ว แต่หลักสูตรพัฒนามืออาชีพกับนักศึกษาเกษตรตอนนี้ ส.ป.ก. เตรียมอะไรรองรับเขาบ้างหรือยัง? ผ่าผู้วิจัยสำหรับการศึกษาหลักสูตรอื่น

นายฉลอง มณีโชติ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ที่ศึกษามาเป็นข้อเท็จจริงตอนวิเคราะห์อาจต้องมีกรอบแนวคิด เพราะตรงจุดนี้หากดูแต่ละเรื่องจะไม่สัมพันธ์กัน แต่จริงๆ ปัญหาเหล่านี้สัมพันธ์กันทั้งหมด เช่น ลักษณะทางกายภาพของที่ดิน เหตุที่เป็น การไม่ได้ให้ความสำคัญของเจ้าหน้าที่ การไม่ได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถามจังหวัดบอกไม่มีพื้นที่ว่าง ไม่เสนอพื้นที่ เช่น จังหวัดขอนแก่น แต่สนใจพัฒนาพื้นที่จริงๆ พื้นที่รองรับมีมาก งานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทำไมไม่มี ให้สำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน (สพป.) ไปดำเนินการตรวจสอบได้ รุ่นใหม่ที่จะสำเร็จน่าจะเป็นเพราะตัวเองเป็นหลัก ประมวลปัญหามาครบ แต่การวิเคราะห์ต้องมีกรอบ

ดร.วิระชัย นาควิบูลย์วงศ์ ที่ปรึกษา ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าอยากให้ดูวิธีของไต้หวัน ญี่ปุ่น ดูปัญหาของประเทศเหล่านี้เขาถนัดเราตลอด เช่น อายุเกษตรกร ไทย ๕๕ ปี ไต้หวัน ๖๐ ปี ญี่ปุ่น ๖๕ ปี ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจทิศทางของ Smart Farmer

นายฉลอง มณีโชติ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่านโยบายของรัฐบาลมีอยู่ในยุทธศาสตร์ของประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ (เกษตรกรรุ่นใหม่ + เกษตรกรดั้งเดิม + ภูมิปัญญาท้องถิ่น + นวัตกรรม)

นายอเนก อารมมาต ผชช.ด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าถ้าบทวนวรรณกรรม ให้มีการสังเคราะห์เรื่อง เกษตรกรรุ่นใหม่ รูปแบบการจัดที่ดินในประเทศ และต่างประเทศ ปัญหาอุปสรรคของโครงการ แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพโครงการ เช่น การวางแผน การมีส่วนร่วม PDCA โดยมีทฤษฎี มีหลักคิด SWOT อาจเพิ่มอีก ๑ บท เกี่ยวกับเรื่องโครงการโดยตรง

ดร.กมล เรืองเดช : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าโครงการดำเนินมาเป็นปีที่ ๔ เราได้บทวน และหาแนวทางแก้ไขซึ่งงานวิจัยนี้ก็ตอบโจทย์ งานวิจัยมี ๒ ส่วน คือ (๑) ของ สพท. เตรียมความพร้อมของเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเตรียมองค์ความรู้ (๒) การจัดที่ดิน เป็นงานของ ส.ป.ก. จังหวัด ซึ่งโครงการนี้เป็นการศึกษาในส่วนที่ ๒ จึงอยากให้มีการศึกษาส่วนที่ ๑ อบรม ๖ เดือน ทำไมเกษตรกรจึงยังไม่มีความรู้พื้นฐานการเกษตร โครงการมี ๓ หลักสูตร คือ ๑) การพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ ๒) การพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ และ ๓) เกษตรกรยั่งยืน สพท. จะทำหนังสือแจ้งจังหวัดเพื่อเตรียมที่ดินรองรับ เรามีที่ดินรองรับเกษตรกรทั้ง ๒ หลักสูตร (หลักสูตรที่ ๑ และหลักสูตรที่ ๒)

นายอริเมศร์ วงศ์ฤทธิ์เจริญ ผู้แทนผอ.กกจ. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ฝากผู้วิจัยพิสูจน์อักษรด้วย เพราะมีการสะกดคำผิด

ดร.วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์ ที่ปรึกษา ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าต้องการให้งานนี้เป็นงานวิจัย มันต้องให้เห็นทิศทางว่าเราจะทำอะไรให้เกษตรกรเข้าสู่ที่ดินและอยู่ได้ ระวางการติดกรอบที่หลักสูตรเพราะเป็นเพียงกระบวนการเตรียมความพร้อม มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

Smart Farmer รายได้ ไม่ใช่แค่เรื่องที่ดินอย่างเดียว แต่ต้องดูแลผลผลิตด้วย เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องสามารถเข้าถึงข้อมูล ดูเรื่องการจัดการได้ ดูเรื่องการตลาดได้ กระทรวงเกษตรใช้เงินเดือนข้าราชการกำหนดเป็นตัวชี้วัด แต่ก็ต้องมากกว่านั้นจึงจะอยู่ได้จริง ต้องมีเครื่องจักรกลทางการเกษตร อยากให้มีการศึกษารายละเอียด ปัจจัยแต่ละด้านที่จะทำให้เกษตรกรอยู่ในที่ดินได้

นางเยาวนิจ เพ็ชรน้ำเขียว ผชช.ด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องการจัดที่ดิน บางที่จังหวัดไม่สามารถจัดเกษตรกรลงได้เพราะยังติดเรื่องคุณสมบัติของเกษตรกร ผู้ประสงค์เป็นเกษตรกรรายได้ปีหนึ่งไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท การแก้ไขเรื่องนี้ก็ต้องอยู่ในหลักการ มันเป็นเรื่องระเบียบทางกฎหมายอยู่

นางดารณี ชนะชนม์ ผอ.สวผ. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ดูประเด็นการสัมภาษณ์แยกเป็น ๒ ส่วน ทั้งเจ้าหน้าที่ และเกษตรกร อยากให้แยกข้อคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ ผู้บริหาร กับเกษตรกร ตามระดับการศึกษา อยากทราบว่าผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินอยู่ในกระบวนการอบรมมาเต็มรูปแบบพอเขาเข้าไปทำประโยชน์แล้วมีเทคโนโลยีอะไรบ้าง

นายฉลอง มณีโชติ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าเรื่องนี้ให้ผ่านก่อนปรับกรอบให้เรียบร้อย เรื่องใหม่ก็ค่อยศึกษาโดยมี ๖ สำนักที่เกี่ยวข้องควรจะทำ สวผ. สพท. สกม. สฟป. สจก. สผส.

ดร.ก. ส.ป.ก. ประธานในที่ประชุม : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า โดยความคิดเห็นทั้งหมดผ่าน บางเรื่องที่ไม่อยู่ในกรอบค่อยไปศึกษาเรื่องใหม่ ให้นักวิจัยปรับให้สมบูรณ์ตามที่ตั้งไว้ อันไหนไม่เกี่ยวข้องค่อยนำเสนอในงานวิจัยใหม่ นอกจากนี้ประธานในที่ประชุมได้ตั้งข้อซักถามว่า ณ ปัจจุบันเขามีการจัดเกตรเกษตรกรรุ่นใหม่หรือไม่ เหมือนสหกรณ์ที่มี A B C ถ้ายังไม่มีฝากว่าควรจะมีการจัดเกตร และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

มติที่ประชุม เห็นชอบ ให้ดำเนินการต่อไปโดยขอให้ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ ไปปรับปรุง

๒. แนวทางการส่งเสริม และพัฒนาการผลิตข้าวไร่พื้นเมืองแบบมีส่วนร่วม กรณีเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินภาคใต้

โดย	นางอาทิตยา พงษ์พรหม	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ
	นางสาวอนุสรณ์ มุลป้อม	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
	กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน	
	นายประเสริฐ กองสง	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช	
	นางสาวเกียร ฆ่าทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
	นายวิสุทธิ์ เลิศไกร	วิศวกรการเกษตรชำนาญการพิเศษ
	สำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน	

นางสาวเยาวลักษณ์ แก้วยอด นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
สำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน

วัตถุประสงค์การศึกษา

- ๑) เพื่อศึกษาวิธีการผลิต สภาพปัญหา และกำหนดทิศทางการพัฒนาการผลิตข้าวไร้ของเกษตรกรแบบมีส่วนร่วม
- ๒) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการเรียนรู้นวัตกรรมใหม่เพื่อเป็นทางเลือกในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวไร้
- ๓) เพื่อสรุปบทเรียนจากกระบวนการวิจัย และแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวไร้ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินภาคใต้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑) เครือข่ายเกษตรกรมีแผนการพัฒนาการผลิตข้าวไร้
- ๒) เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวไร้
- ๓) มีบทเรียนการพัฒนาองค์ความรู้และการใช้นวัตกรรมในการผลิตข้าวไร้ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินที่มีประสิทธิภาพ และปลอดภัย

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา และกลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกรที่สนใจการผลิตข้าวไร้ในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลกุแหระ ตำบลบางรูป อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และตำบลเพลา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ รวมเกษตรกรเป้าหมาย ๔๙ ราย

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเภทงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ การวิจัยควบคู่กับการพัฒนา เพื่อค้นหาปัญหา ศักยภาพ โอกาส และหาวิธีการในการพัฒนาเพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่สถานการณ์ที่ดีขึ้น ซึ่งในบทนี้ได้อธิบายหลักการในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการ ตลอดจนกระบวนการวิจัยที่คณะผู้วิจัยได้ลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ศึกษาร่วมกับเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัด

ผลการศึกษา

การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในกระบวนการวิจัยนี้ จะขึ้นกับความต้องการของเกษตรกรของแต่ละพื้นที่ โดยเน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และไม่เป็นทางการ โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดเวทีประชุมย่อย สนทนากลุ่ม สนทนากลุ่มย่อย และการพูดคุยขณะเดินสำรวจแปลง โดยในช่วงปีที่ผ่านมาได้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามความสนใจของเกษตรกร ผนวกกับการนำนวัตกรรมใหม่ของนักวิจัย และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) คือ เครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าว รวมถึงความรู้อื่นที่จะสนับสนุนการผลิตข้าวไร้ต้นทุนที่ต่ำ ผลผลิตดี และปลอดภัยจากสารเคมี คือ การใช้จุลินทรีย์ และน้ำหมักจากพืชผัก – ผลไม้ สมุนไพร สำหรับใช้เป็นปุ๋ย และสารกำจัดแมลง ทดแทนสารเคมี

ข้อดีของการใช้เครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าว คือ การใช้เมล็ดพันธุ์ลดลงครึ่งหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการหว่านข้าวขึ้นเป็นแถวเป็นแนว ทำให้เก็บเกี่ยว และกำจัดวัชพืชได้ง่าย ประหยัดเวลา ประหยัดแรงงาน **ข้อเสีย** คือ ขาดรถไถในการลากเครื่องหยอด การจะใช้เครื่องหยอดต้องดูสภาพอากาศ หากฝนตก หรือดินแฉะ รถไถอาจติดหล่มได้ อาจมีค่าใช้จ่ายในการเตรียมดินสำหรับปลูกข้าวโดยใช้เครื่องหยอดข้าวไร้จะเพิ่มขึ้น มีค่าใช้จ่ายค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเพิ่ม หากเปรียบเทียบกับวิธีการหว่าน หรือหว่านข้าวโดยใช้แรงงานตนเอง

ผลที่เกิดจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มี ๒ ส่วน ได้แก่ ๑) ผลต่อเกษตรกร คือ เกษตรกรทั้ง ๓ พื้นที่สนใจปลูกข้าวไร้ต่อไป จะมีการขยายพื้นที่ปลูกข้าวเพิ่ม มีการพัฒนาความรู้เรื่องการใช้ปุ๋ย ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต ๒) ผลต่อนักวิจัย และนักพัฒนา ส.ป.ก. คือ มีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นมากในกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัย และเกษตรกรแต่ละตำบล

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการผลิตข้าวไร้ มี ๓ แผนหลัก คือ ๑) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การแปรรูป และการตลาด ๒) การอนุรักษ์ และ ๓) ด้านกลไกการพัฒนา **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** ๑) ควรส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดการปลูกข้าวไร้สู่ระบบปลอดภัย หรือเกษตรอินทรีย์ ๒) ควรสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรด้านการผลิต และการจัดการข้าวไร้เพิ่มเติม ๓) นอกจากการปลูกแซมสวนยางพารา ควรมีการจัดการแบ่งพื้นที่สำหรับปลูกข้าวไร้ และพืชผัก รวมถึงการเลี้ยงสัตว์ โดยเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการดูในแปลงของเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ ๔) ส.ป.ก. ควรทำหน้าที่เชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกรโดยสร้างโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไร้ และสวนยางพาราผสมผสานในจังหวัดนครศรีธรรมราช กระบี่ และตรัง หรือจังหวัดใกล้เคียงเพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และ ๕) หน่วยงานรัฐจึงควรศึกษาวิธีการผลิต และความต้องการของเกษตรกรแต่ละพื้นที่ก่อนการพัฒนาเครื่องจักรกลการเกษตรที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรใช้

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นางรัชดา เพชรรัตน์ : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า หน้าที่ ๔๔ ให้ผู้วิจัยตรวจสอบรายชื่อพันธุ์ข้าวให้ถูกต้อง เช่น ข้าวหอมตาวนี้ ควรจะเป็นข้าวหอมตาวนี้ หรือ หน่วยเชื้อ เป็นต้น และอีกประเด็นคือ นวัตกรรมที่ไปส่งเสริมให้เกษตรกรนั้น ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่านวัตกรรมนั้นอาจไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

นางดารณี ชนะชนม์ ผอ.สวผ. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าผู้วิจัยได้ปรับปรุงเนื้อหาตามที่ได้เคยเสนอแนะไปแล้วจึงให้งานวิจัยชิ้นนี้ผ่านได้

นายอริเมศร์ วงศ์ฤทธิ์เจริญ ผู้แทน ผอ.กกจ. : ยังมีการสะกดคำผิดอยู่หลายที่ ผากผู้วิจัยช่วยพิสูจน์อักษรด้วย เช่น คำว่า “ผลของเกษตรกร” ควรเป็น “ผลของเกษตรกร”

นายฉลอง มณีโชติ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าหน้าที่ ๒๕๖ ตารางข้อมูลน่าจะมีความคลาดเคลื่อน เช่น ผลผลิตข้าวเปลือก ๑๙๒ กิโลกรัม ประมาณ ๑๙ ถึง คำนวณ ๑๕ บาท/ถึง มีค่าใช้จ่าย คือ $19 \times 15 = 285$ บาท ค่าไถปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ราคา ๒๕๐ บาท ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ค่าพันธุ์ข้าวเฉลี่ย ๕๔ บาท อาจจะลดลงเพราะเครื่องหยอดใช้ ๑ กิโลกรัม ตัวเลขในตารางน่าจะมีความคลาดเคลื่อน หน้าที่ ๕๖ ในย่อหน้าที่ ๔ ข้อมูลไม่สัมพันธ์กัน ผลผลิตไม่น่าจะเพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนวิธีการปลูก

ควรไปศึกษาเพิ่มเติมว่าทำไมเกษตรกรจึงไม่ยอมรับนวัตกรรมที่ ส.ป.ก. ไปส่งเสริม ปัญหาเรื่องวัชพืชขึ้นหนาแน่น นก หรือหนูระบาด จะมีวิธีการจัดการอย่างไร และปัญหาที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายเครื่องหยอดข้าว

ผู้วิจัยควรนำเสนอรายได้สุทธิเพิ่มเข้ามาในตารางต้นทุน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกข้าวไร้ เช่น การทำข้าวไร้จะทำให้เกษตรกรมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น ๒,๐๐๐ บาท ให้คิดเป็น man-day (วันทำงานต่อคน) เช่น ๑๐ คนต่อวัน เป็นต้น แล้วนำมาคำนวณว่าใช้แรงงานเท่าไร เปรียบเทียบกับรายได้ที่ได้รับ ๓๐๐ บาทต่อวัน น่าจะทำให้เกษตรกรตัดสินใจได้ในเรื่องของค่าเสียโอกาส

การปลูกข้าวกินเองอาจจะมีต้นทุนสูงแต่เหตุผลคือเกษตรกรอาจหาซื้อบริโภคไม่ได้ในตลาด (พันธุ์ข้าวแลคุณภาพของข้าว) หรือไม่ และการปลูกข้าวหรือพืชแซมยางพารา มีงานวิจัยที่ศึกษาว่าทำให้ยางมีผลผลิตเพิ่มขึ้น ให้ผู้วิจัยเพิ่มบทวิเคราะห์หรือเพิ่มเติมข้อมูลบางส่วนเข้าไป

ดร.วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์ ที่ปรึกษา ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าข้อมูลที่นำมาละเอียดดีแล้ว แต่มีประเด็นที่ควรจะไปปรับปรุง คือ (๑) ประเด็นสำคัญของงานวิจัยมันกระจายเกินไปเพราะหลักๆ คือ การศึกษาเรื่องข้าวไรแต้มีนวัตกรรมเรื่องเครื่องหยอดข้าวเข้ามาเสริม ต้องเชื่อมโยงเนื้อหาให้ดี เพราะกรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework) ยังไม่มีความเชื่อมโยงกัน เนื่องจากเอาทั้งสองเรื่อง แนวคิด... 1 เรื่องเดียวกัน ควรพิจารณาเรื่องของเหตุผลประกอบ เช่น แนวคิดของเกษตรกร แรงงาน และอื่นๆ ที่เป็นผลเชื่อมโยงกัน และเรื่องของผลผลิตข้าวที่เพิ่มขึ้นต้องวิเคราะห์ในส่วนของปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเชื่อมโยงกับนวัตกรรมเครื่องหยอดข้าวเข้าไปด้วย

(๒) หลักการและเหตุผล ว่าเหตุใดเกษตรกรจึงหันมาปลูกข้าวไร การปรับเปลี่ยนวิธีการปลูก เช่น ในช่วงแรกเกษตรกรผลิตเพื่อไว้บริโภคในครัวเรือน ต้องวิเคราะห์ความยั่งยืนว่าสามารถเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่อย่างไร ถ้าราคาขายพาราและปาล์มน้ำมันราคาสูงขึ้นเกษตรกรยังสนใจที่จะปลูกข้าวอยู่หรือไม่ ถ้าให้เหตุผลว่าปลูกข้าวเพื่อทดแทนยางพาราที่ราคาตกต่ำ เป็นต้น และควรดูรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินว่าการปลูกข้าวเพื่อแซมยางพาราและปาล์มน้ำมันที่ปลูกใหม่ อาจใช้เป็นต้นแบบในการใช้ประโยชน์ที่ดินในภาคใต้

นายเอก อารมมาศ ผชช.ด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการทบทวนวรรณกรรมยังไม่ชัดเจน เช่นประสิทธิภาพในการปลูกข้าว เป็นต้น และประเด็นเรื่องของการนำนวัตกรรมมาใช้ ทำไมต้องใช้เครื่องหยอดข้าว และผู้วิจัยควรให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปปรับใช้ว่าควรทำอย่างไร

ควรเปรียบเทียบข้อมูลของปี พ.ศ. ๒๕๕๗ และ พ.ศ. ๒๕๕๘ สำหรับการใช้นวัตกรรมเครื่องหยอดข้าวกับการไม่ใช้เครื่องหยอดข้าว ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบแยก ๔ รายที่ใช้เครื่องหยอดเปรียบเทียบระหว่าง ๒ ปี คือก่อนใช้และหลังใช้ ส่วนที่เหลือเกษตรกรที่เหลือไม่ได้ใช้เครื่องหยอด

ลธก. ส.ป.ก. ประธานในที่ประชุม : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ องค์ความรู้เรื่องข้าวเริ่มหายไป อยากทราบว่างานวิจัยเรื่องนี้ทำการศึกษาภาคใต้ทั้งหมดหรือไม่ และเกษตรกรปลูกเพื่อบริโภคอย่างเดียวหรือขายด้วย ข้อคิดเห็นในเรื่องของตลาดเพราะถ้าราคาตลาดเปลี่ยนต้องมาดูว่าเกษตรกรควรปลูกอะไรถึงจะคุ้มค่ากว่ากัน

ดร.เกียรติยศ ทรงสง่า ผู้อำนวยการกลุ่มติดตามและประเมินผล : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าควรมีข้อมูลปัจจัยเสริมอื่นๆ เช่น ปริมาณน้ำฝน เพราะอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิต

มติที่ประชุม เห็นชอบ โดยขอให้ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ ไปปรับปรุงผลงาน

เรื่องที่ ๔.๒ เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะความก้าวหน้า จำนวน ๓ เรื่องและข้อคิดเห็นรายงาน

๔.๒.๑ ประเภทเอกสารวิชาการ ๓ เรื่อง

๑) แนวทางการพัฒนาชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณี ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

โดย นางอาทิตยา พงษ์พรหม นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ
นางสุนทรี ศักดิ์ประชาวุฒิ นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
นายพชร แสสนหล้า นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
กองประสานงานโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ

นางสาวอนุสรณ์ มุลป้อม นักวิชาการปฎิรูปที่ดินชำนาญการ
นายธิตินันท์ ศรีภมร เจ้าหน้าที่ปฎิรูปที่ดิน
นายณนทล มนต์รี จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัย
นายทรงวุฒิ ม่วงเจริญ จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัย
กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฎิรูปที่ดิน /นายทรงวุฒิ...

วัตถุประสงค์การศึกษา

- ๑) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การผลิต สภาพปัญหา และศักยภาพชุมชน และจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม
- ๒) เพื่อศึกษา และส่งเสริมการพัฒนากลไกท้องถิ่นในการขับเคลื่อนกิจกรรม และวิธีการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
- ๓) เพื่อสรุปบทเรียนจากกระบวนการวิจัย และเสนอแนะแนวทางพัฒนาชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ มี ๒ ส่วน คือ

- ๑) ประโยชน์เชิงการวิจัย คือ รูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม การสร้างกลไกท้องถิ่นในการขับเคลื่อนกิจกรรม และวิธีการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ หรือล้มเหลวของการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน
- ๒) ประโยชน์เชิงการพัฒนา คือ เกษตรกรมีแผนพัฒนาชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนที่มีกิจกรรมหลากหลายและมีความเชื่อมโยงกัน ตระหนักถึงความสำคัญของการทำการเกษตรแบบยั่งยืน ที่มีความหลากหลาย ลดความเสี่ยง และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กลุ่มเกษตรกรมีการพัฒนากลไกท้องถิ่นตามการติดตามประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่ม และการควบคุมมาตรฐานการผลิตและการจำหน่ายสินค้า ทำให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือการพัฒนาระหว่างกลุ่มเกษตรกร กับผู้จำหน่ายสินค้า หรือตลาด หรือผู้บริโภค และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตการศึกษา มี ๒ ส่วน ๑) ขอบเขตพื้นที่ คือ เขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลบ้านโนน อำเภอขามสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) ขอบเขตเนื้อหา คือ ศึกษา และพัฒนาเพื่อสรุปเป็นบทเรียนแนวทางการพัฒนาชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดินโดยใช้หลักการส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่าย พัฒนารายพื้นที่

ระเบียบวิธีวิจัย การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ๓ ขั้นตอนหลัก คือ ๑) ขั้นตอนการวางแผน ๒) ขั้นตอนการปฏิบัติและสังเกต และ ๓) ขั้นตอนการสะท้อนผลการปฏิบัติ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษาโดยใช้การบรรยาย (Descriptive Research)

ระยะเวลาดำเนินการ ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ๒๕๕๘ – ตุลาคม ๒๕๖๐ รวมระยะเวลา ๒ ปี

ร่างแผนการดำเนินงาน ๑) ส่งเสริมกระบวนการกลุ่ม และพัฒนาผู้นำ โดยให้เกษตรกรมีการจัดการตนเองในรูปคณะทำงาน มีผู้รับผิดชอบกิจกรรม และกติกาในการทำงานร่วมกัน ที่เป็นระบบ ชัดเจนมากขึ้น (พ.ค. – มิ.ย. ๖๐) ๒) ประสานแผนและงบประมาณกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยในปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑ นำร่องขับเคลื่อน กิจกรรมข้าว เกษตรยั่งยืน (รวมผักอินทรีย์) ปัจจัยการผลิต และการพัฒนาผู้นำ (มิ.ย. – ก.ย. ๖๐) ๓) ติดตาม เยี่ยมเยียน เก็บรวบรวมข้อมูลการเปลี่ยนแปลง สภาพปัญหา การแก้ไขปัญหา และตรวจสอบ

ข้อมูล (ก.ค. - ก.ย. ๖๐) ๔) จัดเวทีชุมชนสรุปผลการดำเนินงาน โดยทีมประเมินของกลุ่ม ร่วมกับทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่ม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเยี่ยมแปลง และการให้คำแนะนำ (ส.ค. - ก.ย. ๖๐) ๕) สรุปบทเรียนการดำเนินงานร่วมกัน ระยะที่ ๑ และจัดทำแผนระยะที่ ๒ (ต.ค.๖๐) ๖) ประมวล และวิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำรายงาน การศึกษาระยะที่ ๑ (มิ.ย.๖๐ - ต.ค. ๖๐) และ๗) รายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ ๒ ต่อคณะกรรมการวิชาการ (ม.ค. - ก.พ. ๖๑)

ข้อเสนอเพื่อพิจารณาเห็นชอบ คือ ๑) ขยายเวลาการดำเนินงานโครงการ เพิ่มเติมอีก ๑๑ เดือน ตั้งแต่พฤศจิกายน ๒๕๖๐ - กันยายน ๒๕๖๑ และ ๒) แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษาโครงการ และกรรมการตรวจรายงานการศึกษา เพื่อให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรายงานให้ถูกต้อง สมบูรณ์ จำนวน ๔ ราย ประกอบด้วย

- (๑) ดร.วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์ ที่ปรึกษา ส.ป.ก.
- (๒) ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี
- (๓) ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพระราชดำริ และโครงการพิเศษ
- (๔) ปฏิรูปที่ดินจังหวัดขอนแก่น

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

ลธก. ส.ป.ก. ประธานในที่ประชุม : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าเห็นด้วยกับโครงการนี้เพราะมีวิธีคิดที่น่าสนใจ แต่ขอฝากให้เน้นเรื่องวิถีชีวิตของเกษตรกรด้วย

ดร.วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์ ที่ปรึกษา ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAR) เป็นกระบวนการที่ใช้เวลามาก เพราะถือเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบหนึ่งที่ต้องอาศัยประสบการณ์ของนักวิจัยเป็นหลัก ซึ่งประเด็นที่ศึกษาในครั้งนี้ดูเหมือนง่าย แต่จริง ๆ แล้วค่อนข้างยาก เพราะกระบวนการพัฒนาจะไหลไปตามกระแส ตามสถานการณ์ ดังนั้นการเก็บข้อมูลจึงยากเนื่องจากข้อมูลจะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และอยากเสนอเรื่อง Induction กับ Reduction ซึ่งในส่วนของ Induction นั้นให้ดึงข้อมูลจากบ้านโนนที่คณะผู้วิจัยไปศึกษาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึง จุด ๆ หนึ่ง ควรมีการสรุปบทเรียนในเบื้องต้นว่าเราได้ศึกษาเรียนรู้อะไรบ้าง และประเด็นใดบ้างที่สามารถนำมาเป็นกรณีศึกษา (Case study) เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงนโยบาย ตัวอย่างเช่น พัฒนาการของชุมชนที่กว่าจะเติบโตจนเข้มแข็งในช่วงเวลาหนึ่งนั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งผู้นำก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก การจะศึกษาความยั่งยืนจึงต้องใช้เวลานาน ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ นี้อาจจะยังไม่จบ จึงขอเสนอให้แบ่งการศึกษาออกเป็นช่วง ๆ (หรือเป็น series) โดยเน้นศึกษาสภาพก่อนหน้าในอดีตแล้วเชื่อมโยงมาถึงปัจจุบัน โดยสรุปคือโครงการนี้ค่อนข้างยากและใช้ระยะเวลานาน ดังนั้นจะต้องอาศัยประสบการณ์ของนักวิจัยเป็นอย่างมาก และต้องแบ่งการศึกษาออกเป็นช่วง ๆ แล้วนำเสนอออกมาให้เป็นรูปธรรม

นายอเนก อารมมาศ ผชช.ด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าเห็นด้วยกับท่านที่ปรึกษา วีระชัย ว่าควรศึกษาแล้วนำเสนอผลการวิจัยเป็นช่วง ๆ โดยในระยะแรกควรศึกษาภาพรวมก่อน จากนั้นในระยะที่ ๒ จึงศึกษาลงลึกถึงบุคคลหรือตัวอย่างที่เด่น ๆ เพื่อใช้เป็นกรณีตัวอย่างและเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

มติที่ประชุม เห็นชอบ ให้ดำเนินการต่อไปโดยแต่งตั้งคณะกรรมการอ่านผลงาน ดังต่อไปนี้

- ดร. วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์ ที่ปรึกษา ส.ป.ก.
- ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ

ปฏิรูปที่ดินจังหวัดขอนแก่น

(๒) วิธีการจัดการตลาดสี่เหลี่ยมในรูปแบบของตลาดนัด กรณี.....

จังหวัดขอนแก่น

/๒) วิธีการจัดการ...

โดย

นายธิตินันท์ ศรีภมร

เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน

นางสุนทรี ศักดิ์ประชาวุฒิ

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ

นายทรงวุฒิ ม่วงเจริญ

จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัย

กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑) เพื่อศึกษาระบบและวิธีการจัดการตลาดสี่เหลี่ยมในรูปแบบของตลาดนัด

๒) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดการตลาดสี่เหลี่ยม

๓) เพื่อวิเคราะห์โอกาส และแนวทางการจัดตลาดสี่เหลี่ยมในรูปแบบตลาดนัดที่เหมาะสมต่อ

เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ระบบการจัดการตลาดสี่เหลี่ยมในรูปแบบตลาดนัด ต้นทุนในการจัดการตลาดรวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดตั้งตลาดและการบริหารตลาด ต้นแบบองค์ความรู้การจัดการตลาดนัดสี่เหลี่ยม เพื่อนำไปเผยแพร่

ขอบเขตการศึกษา มี ๓ ส่วน คือ ๑) ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษารูปแบบ และวิธีบริหารจัดการตลาดสี่เหลี่ยมในรูปแบบของตลาดนัด กรณีศึกษาตลาดนัดสี่เหลี่ยมในจังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบตลาดสี่เหลี่ยม ซึ่งได้แก่ ตัวผู้จัดการตลาด หลักในการทำตลาด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถานที่ตั้ง และสภาพภูมิอากาศ ๒) ขอบเขตด้านพื้นที่ ตลาดสี่เหลี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๓) ขอบเขตด้านประชากร คือ ผู้จัดการตลาดหรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการตลาดสี่เหลี่ยมในจังหวัดขอนแก่น พร้อมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In – Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi – structured Interview) และการสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมจากเอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับช่องทางการตลาดเพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสังเกต โดยการจดบันทึก บันทึกภาพและเสียง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะเวลาการศึกษา

การศึกษานี้ใช้เวลาในการดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๙ – ตุลาคม ๒๕๖๐ รวม ๑ ปี

ผลการศึกษา

/วิธีการศึกษา...

ตลาดสีเขียวขอนแก่นได้เปิดพื้นที่ให้กลุ่มเกษตรกรมากกว่า ๑๐ กลุ่ม ราย โดยเฉลี่ยมีรายได้วันละ ๘๐๐ บาท/คน นำผลผลิตปลอดสารพิษ ปลอดสารเคมีเข้ามาจำหน่ายให้กับคนในเมืองขอนแก่น กลุ่มเกษตรกรเหล่านี้เป็นกลุ่มผู้ผลิตที่อยู่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น และอยู่พื้นที่ใกล้เคียงในรัศมีระยะทางไม่เกิน ๕๐ กิโลเมตรจากเมืองขอนแก่น และจากการเก็บข้อมูลสถิติตลาดสีเขียวขอนแก่นมีผู้บริโภคเข้ามาซื้อของสัปดาห์ละ ๓๐๐ - ๕๐๐ คน

ตลาดสีเขียวเป็นพื้นที่ในการเข้าถึงสินค้าอาหารปลอดสารพิษ ปลอดสารเคมี พื้นที่แห่งการเรียนรู้โดยเฉพาะความรู้ในการดูแลสุขภาพที่ไม่ใช่แค่สุขภาพส่วนตัวเท่านั้น แต่หมายถึงสุขภาพของสังคม สุขภาพของเมืองที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม สร้างเศรษฐกิจชุมชน สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบปลอดสารพิษ นอกจากนี้การขับเคลื่อนตลาดสีเขียวยังโยงไปถึงการขับเคลื่อนกิจกรรมอื่นๆที่เป็นประโยชน์ต่อคนเมืองขอนแก่น เช่น สวนผักคนเมือง เกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง เมนูอาหารเพื่อสุขภาพ การลดการบริโภคน้ำตาล การทดสอบสารปนเปื้อนในอาหาร สารเคมีการเกษตรกับสุขภาพ การกินและเลือกซื้อผัก - ผลไม้ตามฤดูกาล

สิ่งที่ดำเนินการต่อ

๑. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการตลาดสีเขียว จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงระบบการจัดการ และหลักการตลาด

๒. กระบวนการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชน

๓. วิเคราะห์ข้อมูลปัญหา อุปสรรค ของการจัดตั้งตลาดสีเขียว

๔. นำข้อมูลไปแลกเปลี่ยนกับเกษตรกรพื้นที่ข้างสูงเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด

๕. สรุปข้อมูลเพื่อได้ต้นแบบองค์ความรู้การจัดการตลาดสีเขียวเพื่อนำไปเผยแพร่และขยายผลให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน และบุคคลอื่นๆ ต่อไป

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นายอเนก อารังมาศ ผชช.ด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ - ๓ วิเคราะห์โอกาส และแนวทาง อยากให้วิเคราะห์ TOWS Matrix เพิ่ม และให้สรุปว่าทำไมศึกษาตลาดแห่งนี้

นางดารณี ชนะชนม์ ผอ.สวผ. : ได้ตั้งข้อซักถามว่าเป้าหมายที่ศึกษามีที่แห่ง? ให้ระบุชื่อเจาะจงจะได้ทราบว่าเป็นแห่งเดียวกัน และอยากให้ Review ตลาดสีเขียวว่ามีรูปแบบ

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผอ.กวต. : ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าสรุปศึกษาทีเดียว ไปดูว่ามีตลาดที่ไหนบ้างในขอนแก่นแล้วเจาะที่ตลาดสีเขียวริมบึง

ดร.วิระชัย นาควิบูลย์วงศ์ ที่ปรึกษา ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าหลักการวิจัยต้องระมัดระวังในการที่จะเลือกจากกรณีเดียวเพราะวัตถุประสงค์ต้องการองค์ความรู้ที่จะไปพัฒนาขยายผลจากที่อื่น ผู้วิจัยต้อง Review ตลาดสีเขียวในรูปแบบต่างๆ แล้วจะมีเหตุผลว่าทำไมเลือกที่ขอนแก่น

ที่ขอนแก่นมีกลุ่ม RDI ไปทำการศึกษารื่องตลาดสีเขียวไว้มาก จะได้ใช้เปรียบเทียบกับตลาดที่ผู้วิจัยศึกษา เงื่อนไขการทำให้เกิดตลาดสีเขียวเกิดจากอะไร ยกตลาดสีเขียวของขอนแก่นมาโดยไม่เปรียบเทียบวิเคราะห์กับตลาดอื่นจะไม่รู้ว่าปัจจัยนี้สำคัญในการทำให้เกิดตลาดสีเขียว หรือทำให้ยั่งยืน

มติที่ประชุม เห็นชอบให้ดำเนินการต่อไปโดยแต่งตั้งคณะกรรมการอ่านผลงานวิจัย ดังต่อ /มติที่ประชุม...

ดร.อาภาพรรณ พัฒนพันธุ์

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

อาจารย์ไพศาล ช่างฉำ / อาจารย์สินี ช่างฉำ (เลือกมา ๑ ราย)

๓) การติดตามและประเมินผลการพัฒนาองค์ความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๙

โดย

นายศุภมิตร ศรีวัฒนชัย

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

กลุ่มติดตามและประเมินผล

วัตถุประสงค์การศึกษา

๑. เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดในด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานระดับกรมตามตัวชี้วัดที่ ๔.๒ ร้อยละ ของเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพในเขตปฏิรูปที่ดินที่มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

๒. เพื่อติดตามและประเมินผลบริบทของกลุ่มเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลการผลิตทางการเกษตร องค์ความรู้ที่ใช้ในการพัฒนาเกษตรกร และกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ การดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้ และการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมการฝึกอบรมภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๙

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบผลการประเมินผลผลิตของการพัฒนาองค์ความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ตามเกณฑ์ตัวชี้วัดที่ ๔.๒ ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาอาชีพในเขตปฏิรูปที่ดินที่มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

๒. ได้สารสนเทศเกี่ยวกับบริบทของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลการผลิตทางการเกษตร องค์ความรู้ที่ใช้ในการพัฒนาเกษตรกร และกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ การดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้ และการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมการฝึกอบรมภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๙

๓. ทำให้ทราบถึงสถานภาพการดำเนินงานในปัจจุบันของโครงการ

๔. ทำให้ทราบแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของโครงการในระยะต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

โครงการติดตามและประเมินผลการพัฒนาองค์ความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ได้กำหนดขอบเขตการติดตามและประเมินผล ๔ ด้าน ดังนี้

๑. **ขอบเขตเชิงประชากร** คือ เกษตรกรที่ได้รับการพัฒนาความรู้ภายใต้โครงการสร้างและ

พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๙ จำนวน ๓,๕๗๗ ราย ใน ๗๑ จังหวัด และใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มจำนวน ๓๖๐ ราย ใน ๑๒ จังหวัด สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒. **ขอบเขตเชิงพื้นที่** การดำเนินการติดตามและประเมินผลครอบคลุมพื้นที่ ๑๑๗ จังหวัด จำนวน ๗๑ จังหวัดทั่วประเทศ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจะดำเนินการใน ๑๒ จ. /๒ ขอบเขต.... ตัวอย่าง ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย อุทัยธานี เพชรบูรณ์ หนองบัวลำพู อำนาจเจริญ ยโสธร ลพบุรี เพชรบุรี พระนครศรีอยุธยา พัทลุง สุราษฎร์ธานี และชุมพร

๓. **ขอบเขตเชิงเนื้อหา** การติดตามและประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ ๕ ประเด็น คือ ๑) บริบทของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ๒) ข้อมูลการผลิตทางการเกษตร ๓) องค์ความรู้ที่ใช้ในการพัฒนาเกษตรกร และกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ ๔) การดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้ และการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ และ ๕) ความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมการฝึกอบรม

ระยะเวลาการวิจัย

เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙ – เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ รวมเวลา ๑๐ เดือน

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) **ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)** เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ในพื้นที่รวม ๗๑ จังหวัด จำแนกตามวิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ตามแบบสัมภาษณ์ และการสังเกตกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๒ จังหวัด ๓๖๐ ราย จากจำนวนประชากร ๓,๕๗๗ ราย และวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต จำนวน ๑๒ จังหวัด

๒) **ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)** เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากเอกสารวิชาการ เอกสารการสัมมนา และข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการปฏิรูปที่ดิน ทั้งส่วนกลาง และภูมิภาค เป็นต้น

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลดิบที่เก็บรวบรวมได้จากเครื่องมือชนิดต่างๆ จะถูกนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ด้วยกระบวนการที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

- (๑) การตรวจสอบแก้ไขข้อมูล (Data Editing)
- (๒) การตรวจสอบข้อมูลที่ขาดหายไป (Missing Data)
- (๓) การแปลงคำตอบและการใส่ข้อมูล (Recoding and Data Entry)

สรุปผลการติดตามและประเมินผล

๑. เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ร้อยละ ๑๐๕.๒๒ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ ๘๙.๖๖ การประเมินที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๒. ทำให้ทราบผลการดำเนินการและสารสนเทศเกี่ยวกับ บริบทของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลการผลิตทางการเกษตร องค์ความรู้ที่ใช้ในการพัฒนาเกษตรกรและกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ ผลการดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้และการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมการฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะ

๑. จากการติดตามที่พบว่าเกษตรกรร้อยละ ๗๕.๑๒ ยังใช้รูปแบบการผลิตแบบการปลูกพืชเชิงเดี่ยว จึงควรเพิ่มสัดส่วนเนื้อหาของหลักสูตรในด้านการทำเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกร

๒. ควรดำเนินการปรับเปลี่ยนในเชิงนโยบายของโครงการ /ปลูกพืชเชิงเดี่ยว... และปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพื่อลดปัญหาอุปสรรคการไม่นำความรู้ไปใช้ประโยชน์จากการขาดวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการซึ่งมีมากถึงร้อยละ ๔๗.๘๓

๓. จากผลการติดตามด้านมาตรฐานสินค้าพบว่า มีเกษตรกรเพียงร้อยละ ๑๔.๒๙ ที่ผลผลิตได้รับรองมาตรฐาน สะท้อนให้เห็นถึงการขาดการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลผลิต ส.ป.ก. จึงควรส่งเสริมการสร้างมาตรฐานสินค้าของเกษตรกรให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อสร้างรายได้เพิ่มจากผลผลิตให้แก่เกษตรกร

๔. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรดำเนินการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกร อาทิ กระบวนการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ด้วยระบบกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกร

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นายอเนก อารมมาศ ผชช.ด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าปรับตัวอุปสงค์ให้กระชับ และสอดคล้องกับประเด็นที่จะศึกษา ควรมีเหตุผลสนับสนุนว่าทำไมถึงศึกษาในประเด็นดังกล่าว อาจมีการสืบค้นเพิ่มเติมว่า มีงานด้านการประเมินในลักษณะนี้มาแล้วมากน้อยเพียงใด โครงการที่จะศึกษามีการประเมินก่อนหน้านั้นแล้วหรือไม่ ถ้ามี เป็นการประเมินประเภทใดหรือประเมินในประเด็นใดบ้าง รวมถึงทบทวนเนื้อหาและความเป็นมาของโครงการที่กำลังศึกษา ว่ามีรายละเอียด เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์อย่างไร แล้วผลการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งอาจจะเพิ่มอีกหนึ่งบทเกี่ยวกับรายละเอียดดังกล่าวของโครงการ เพราะทฤษฎี Tylor ที่นำมาใช้ในการวิจัย จะมองที่ผลของกระบวนการ ดังนั้นเมื่อเอาทฤษฎีมาเทียบ จะต้องรู้ว่าผลผลิตที่ได้รับจากกระบวนการนั้นๆ คืออะไร เช่น การนำความรู้ไปใช้ ผลลัพธ์ของกระบวนการคือ ความพึงพอใจ แล้วสุดท้ายจึงดูว่าวัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุผลหรือไม่

นายอัศรพนธ์ วัฒนธีรธรรม นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ : ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าตรวจสอบนิยามของเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยแก้ไขเป็น “เกษตรกรผู้ได้รับการจัดที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน รวมถึงบุตรหลานเกษตรกรผู้ร่วมทำประโยชน์ในที่ดิน ซึ่งได้รับคัดเลือกให้เข้าฝึกอบรมตามโครงการ”

นางดารณี ชนะชนม์ ผอ.สวผ. : โครงการนี้จัดทำขึ้นเพื่อตอบโจทย์ตัวชี้วัด ซึ่งศึกษาประเด็นการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพียงประเด็นเดียว โดยการแจกแจงตัวชี้วัดว่า มีปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ แต่ว่าภายใต้โครงสร้างโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องมีการประเมินโครงการอีกทีหนึ่ง แต่การศึกษานี้จะเป็นเพียงแค่การติดตามว่ามีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างไร เพื่อจะตอบตัวชี้วัดเรื่องการนำงบประมาณไปใช้ ว่างบประมาณดังกล่าวถึงเกษตรกรหรือไม่ เขาได้รับประโยชน์อย่างไร ซึ่งวิธีการศึกษานี้จะดูว่า มีตัวชี้วัดอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ แล้วจึงสรุปเป็นผลการศึกษาว่า มีการนำไปใช้ประโยชน์เป็นร้อยละเท่าไร หรือแจกแจงเป็นการใช้ประโยชน์กี่ระดับ ซึ่งตรงจุดนี้ต้องไปศึกษาตามเอกสารที่กล่าวมาแล้ว ว่าวิธีการนำเสนอในรูปแบบใดจึงจะเหมาะสม

นายอัศรพนธ์ วัฒนธีรธรรม นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าข้อเสนอแนะที่ ๓ GAP หรือมาตรฐานสินค้าไม่ได้รับรองถึงผลผลิต แต่รับรองเพียงกระบวนการผลิตสินค้านั้นๆ ดังนั้นข้อสรุปที่ว่า สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากการตรวจรับรองมาตรฐานสินค้า ตรงจุดนี้อาจเป็นไปได้ว่า มีการสนับสนุนแล้วแต่เกษตรกรอาจไม่ได้นำไปใช้ก็เป็นได้ หรือตัวมาตรฐานสินค้าอาจไม่ได้เพิ่มมูลค่าหรือราคาของผลผลิต แต่เป็นการลดต้นทุนการผลิตมากกว่าหรือไม่

นางเยาวนิจ เพ็ชรน้ำเขียว ผช.ด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าวัตถุประสงค์
การประเมินอาจปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมว่าเมื่อสิ้นสุดการประเมินแล้ว มีการเสนอให้ปรับปรุงหลักสูตรในการฝึกอบรม
ให้เกิดความเหมาะสม

นายอริเมศร์ วงศ์ฤทธิเจริญ ผู้แทน ผอ.กกจ. ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าในบทสรุปสำหรับผู้บริหาร
คำว่า วิเคราะห์ สะกตผิด และหน้า ๑๙ คำว่า สุวรรณ นาควิบูลย์วงศ์ สะกตผิด

ดร.วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์ ที่ปรึกษา ส.ป.ก. ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าเล่มนี้สามารถให้ผ่านได้
โดยไม่จำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการอ่าน อาจมีการปรับตัวประสงค์ เพราะไม่ควรเอาเงื่อนไขของ กพร. มาใช้
เป็นวัตถุประสงค์ในการประเมินผล และควรทอนวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ ให้สั้นลง เนื่องจากปกติวัตถุประสงค์หนึ่ง
ข้อควรมีความจำเพาะเจาะจง เพื่อหาผลลัพธ์ของเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นอาจแยกวัตถุประสงค์ข้อนี้
ออกเป็นสองหรือสามข้อก็ได้ นอกจากนี้ตามข้อเสนอแนะของอัครพนัน ควรคำนึงว่าการเพิ่มมูลค่าผลผลิตไม่ใช่
เพียงแค่เรื่องมาตรฐานสินค้าเพียงเรื่องเดียว เพราะยังมีอีกมากมายหลายวิธี ส่วนข้อเสนอแนะข้อที่ ๔ หลัง
ผลของการประเมินในแต่ละครั้ง จะต้องให้เห็นความแตกต่าง และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ไม่ใช่เพียงแค่การสร้าง
ข้อมูลใหม่จากการใช้เครื่องมือประเมินแบบเดิมๆ ทุกปี ดังนั้นอยากให้นำข้อเสนอแนะข้อที่ ๔ ไปปรับปรุงกรอบ
ในปีถัดไป เพื่อจะได้เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ วิชิต ประเด็น และสิ่งอื่นๆ ที่แสดงถึงการต่อยอด หรือเป็น
สิ่งที่เป็นประโยชน์เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจกับเรื่องนั้นๆ ได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งถ้าหากมีการใช้เครื่องมือประเมิน
ที่แตกต่างจากครั้งก่อนๆ ต้องมีการแสดงข้อมูลอย่างชัดเจน โดยการทบทวนวรรณกรรมว่ามีการประเมินมาแล้ว
ในรูปแบบใดบ้างและกรอบอยู่แค่ไหน แล้วการประเมินรอบนี้มีกรอบแนวคิดที่แตกต่างอย่างไร อาจแสดงเป็น
แผนภาพที่เข้าใจง่ายแทนการเขียนบรรยาย

นางอาทิตยา พงษ์พรหม ผอ.กวด. ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าคุณภาพของงานอยู่ในระดับที่ดีแล้ว
แต่รูปแบบการนำเสนอผลการศึกษายังเป็นรูปแบบซ้ำเดิมในทุก ๆ ปี ถ้าหากจะยกระดับให้เป็นการวิจัยติดตาม
ประเมินผลหรือให้เกิดความแตกต่าง อาจจะมีการหาเครื่องมือหรือรูปแบบการนำเสนอที่จะสามารถทำให้เห็น
ภาพรวมของโครงการ เพราะตอนนี้การศึกษาจะเน้นวัดผลปลายทางของโครงการ ทำให้ขาดข้อมูลเบื้องต้น
และปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อความเที่ยงนั้น อย่างไรก็ตามรอบนี้ถือว่ามีความแตกต่างจากรอบอื่นๆ พอสมควร
เนื่องจากมีเนื้อหาเชิงคุณภาพเข้ามาสนับสนุน ทำให้มองเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น แต่เนื้อหาในส่วน
ของกระบวนการยังหายไป เนื่องจากการกำหนดกรอบการประเมินเพียงช่วงท้ายของโครงการ ดังนั้น
ในการศึกษาครั้งถัดไป อาจลองนำเครื่องมืออื่นๆ มาใช้บ้าง เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่สามารถนำไปใช้ปรับปรุง
โครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สำหรับคุณภาพของการศึกษาครั้งนี้ถือว่าผ่านเกณฑ์แล้ว

มติที่ประชุม เห็นชอบให้เป็นเอกสารวิจัย โดยไม่ต้องตั้งคณะกรรมการอ่าน

เลิกประชุมเวลา ๑๒.๓๐ น.

(นางสาวเกียร เม้าทอง)

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้บันทึกรายงานการประชุม

(นางดารณี ชนะชนม์)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน
คณะกรรมการและเลขานุการ
ผู้ตรวจรายงานการประชุม